

Boende i Bergdalen och Nain.

Joakim Johansson

I Landeryds hembygdspark finns två gamla torpstugor. Torpet Bergdalen flyttat från Harvestadskogen 1993 och torpet Nain Stensäter flyttat från Edsberga 1996. Två personer är sammanbindande länk mellan dessa torp. Det är det äkta paret Karl Fredrik Andersson och Carolina Skarp. De har bott i båda stugorna. Det här är deras historia.

Vi börjar med Karl Fredrik. Föräldrarna Anders Peter Andersson och Anna Greta Dahl var båda födda i Vist socken. De uttog lysning och gifte sig år 1843 i Vist. Året därpå i november flyttade de in torpet Hagstugan på Landeryds Flygelgårds ägor. Det är rivet men låg i skogen väster om gamla Åhagens missionshus/skola. Anders Peter var då 23 år och Anna Greta 26 år och höggravid. Några dagar efter inflytt fick de sonen Johannes. År 1845 antecknar prästen i kyrkboken: "*skrives vid gården*". De står då som statare vid Flygelgården. Men påföljande år står de som torpare i Hagstugan igen. Där föddes sedan fyra döttrar, Lena Sofia 1847, Anna Charlotta 1849, Anna Maria 1851 och Carolina 1854.

Torparlivet var hårt och att få ihop till brödfödan för familjen var inte lätt. Många familjer drabbades även av tragedier på grund av hög barnadödlighet. Så även denna familj. Deras andra dotter dog knappt 15 månader gammal av slag. Den äldsta dottern dog nio år gammal av scharlakansfeber. Året därpå, den 29 december 1857, föddes sonen Karl Fredrik i Hagstugan. När han var tio år dog fadern av ej antecknad anledning, 46 år gammal.

När Karl Fredrik var 15 år fick han arbete

i närbelägna gården Trädgårdstorp. Han var den sista av syskonen att flytta hemifrån. Änkan modern Anna Greta bodde kvar ensam i 12 år innan hon dog 66 år gammal 1885 av lunginflammation. Hon var den sista boende i Hagstugan. Torpnamnet stod kvar i husförhörlängden till 1891 vartefter det ströks sannolikt för att stugan rivits eller var förfallen.

När Karl Fredrik flyttade hemifrån följde ett kringflackande liv som tjänstefolk. Det var mer vanligt än ovanligt att man bara hade tjänst ett eller två år på samma ställe. Han fortsatte som dräng i Landeryds Flygelgård, Toketorp i Vist socken och sedan i Bogestad Östergård. Där stannade han i tre år vartefter han flyttade till Skog Södergård i Vist socken. Där träffade han pigan Carolina Skarp.

Carolina Skarp föddes den 7 maj 1847 i torpet Köpenhamn i Flistad. Hon stod som "*oäpta*" dotter till pigan Stina Lisa Månsdotter som var född i Ulltorp, Nykil 1821. När Carolina var drygt ett år flyttade de till Hinstorps soldattorp i Skeppsås där mamman gifte sig med soldaten Magnus Skarp.

Carolina växte upp där och fick sju yngre syskon. När hon var 15 år blev hon piga i Kvinnslanda i Skeppsås. År 1864 flyttade hon till Skogs Skattegård i Vist. Fram till 1881 flyttade hon tio gånger innan hon kom till Skogs Rusthåll i Vist där hon träffade Karl Fredrik Andersson som var dräng i granngården.

Karl Fredrik följde sedan sin plikt och gifte sig med Carolina den 18 maj 1882, för redan åtta dagar senare föddes sonen Gustaf Adolf. Samma år flyttade familjen och blev statare i Edsberga Frälsegård i Landeryd.

Där föddes dottern Nanny Ingeborg den

-Torsten och Ingrid Anderssons bildarkiv från Sörholmen med bilder från verksamheten i ålderdomshemmet och kring Slattefors

-Fotografier har lånats till föreningen av Sören Granath rörande de gamla gårdarna som låg vid Ekholmen. Bilder från framförallt 1960-talet innan gårdarna revs, men även äldre.

-Inga-Lill Pettersson har delgett bilder från Åkerslund i Hjulsbro som ägdes av hennes far "Tage på änn" och därför hennes farfar.

-Sven-Olov Ericson har bidragit med bilder från Landeryds sydöstra landsbygd med torp och torpare. Han har även bidragit till föreningen med modern fotodokumentation från föreningens aktiviteter 1980-talet och fram till idag.

-Gunnar Gustavsson har skänkt foton ur hans far Ivan Gustavsson arkiv, bilder från Landeryd och Hjulsbro under 1980-talet.

-Jag har blivit lovad att till hembygdsföreningen få låna fotografier från en av Landeryds äldsta sommarstugor, Solö nedanför Landeryds kyrka, fotodokumenterad från när den byggdes 1910 till idag. Spännande.

Sedan är det många medlemmar som bidragit med enstaka foton och minnen, det är jag mycket tacksam för. Alla pusselbitar är viktiga.

Har du minnen eller berättelser från bygden, dokument, skrifter, bilder, fotografier, tidningsklipp och annat vad det än kan vara, så lånar jag gärna detta för att utöka föreningens arkiv och för att dokumentera vår bygd. Hör av dig!

TACK!

Styrelsen vill framföra ett Tack till alla som på stort eller litet sätt bidrog till de arrangemang som genomfördes under 2012.

Ni är alla
mycket värdefulla!

Utskick via mail

Ibland vill styrelsen meddela om extra information eller en extra vandring mellan de ordinarie medlemsbladen.

Om du är intresserad av att få extra information via mail behöver vi din mailadress.

Skicka in din e-postadress till sekreteraren, så får du ett

NYHETSRELEVANT

sekreterare@landerydhbf.se

Kontaktuppgifter:

Joakim Johansson 0709-315506

slottsfogde@gmail.com

Leif Johansson 0703-79 56 73

sekreterare@landerydhbf.se

Lennart Carlsson 013-159290

www.landerydhbf.se

Intervjuer och insamlande av fotomaterial.

Joakim Johansson

Både för hembygdsföreningens del men även för att jag själv tycker det är så spännande att dokumentera bygdens utveckling från landsbygd till dagens stadsdel så fortsätter det intensiva sökandet efter minnen och fotografier. Jag kan tyckas vara tjugig som på nästan varje medlemsmöte påminner om att låna ut gamla fotografier från vår bygd till hembygdsföreningen och om att höra med personer som bott länge i vår nejd. Här är några personer jag har intervjuat de senaste åren i arbetet med framförallt samhällenas förändring.

- För att dokumentera nuvarande Dalhemsboden i hembygdsparken intervjuades Sven G. Larsson (1914-2012). Han berättade minnen från caféet han drev i Tallboda 1949 till 1960-talet (nuvarande Dalhemsboden i hembygdsparken) samt minnen från egnahemsområdet han växte upp i vid Duvkullen.

- Göte Andersson (1918-2011) berättade minnen från sin uppväxt i Klippan, Hjulsbro om personer i samhället och om sitt jobb på Hjulsbro Tråddrageri och Nätfabrik.

- Aina Gustafsson (1918-2011) berättade minnen från sitt jobb på Landeryds ålderdomshem på 1930-talet samt om Hjulsbro trädgårdsmästeri som hennes make Sven drev 1928-1974.

- Maj-Britt Bodefalk (1920) har berättat om sin makes verksamhet med Ullstämman minkfarm. Hon är även uppväxt vid Betanien i Hjulsbro där hon bodde med sin mor hos morföräldrarna Johanna och Hanna Johansson. Morfadern Johannes kallades för "skräddar'n i Betanien" och flera av hans söner bodde i Hjulsbro.

- Nils Hultgren (1926) om Hjulsbro samhälle och arbetet på Hjulsbro Tråddrageri och Nätfabrik samt om utökade villabebyggelsen i Hjulsbro i början av 1960-talet. Hustrun Runa har bidragit med utlåning av sin gedigna tidningsklippsamling.

- Bengt Johansson (1929) också barnbarn till "Skräddar'n i Betanien", har berättat minnen om sin uppväxt i Solhem Hjulsbro och lånat bilder till föreningens arkiv.

- Bröderna Sven-Erik (1931) och Stig Bergström (1933) om deras uppväxt i Dalhem, Hjulsbro och Hjulsbro fotboll.

- Kusinerna Lennart Carlsson (1933) och Margareta Lundberg (1932) berättade om byggmästare Lövgren med familj i Hjulsbro och om händelser i samhället samt bidrog med flera fotografier.

- Ingemar Nellborg (1936) om Nellborgs cykelverkstad i Hjulsbro under 1940-50-tal.

De fotografier som inkommit i föreningens arkiv är allt från 1900-talets början fram till nutida bilder. Bilderna har skannats in och finns nu digitalt.

6 april 1884.

Familjen flyttade 1884 till torpet Östangärdet och Karl Fredrik blev daglönare vid Harvestad. Östangärdet var ett torp som låg där fastigheten Högsbacken ligger idag mellan hembygdsparken och Landeryds golfklubb. Den 22 juli 1885 föddes dottern Sefania Carolina. Även Karl Fredrik och Carolina hade otur och deras knappt sju år gamla son Gustaf Adolf dog av hjärninflammation.

I skogen väster om Harvestad låg torpet Bergdalen. Torpet hade påkostats och byggts om 1877 av ägarinnan av Harvestad nyblivna änkan överstinnan Ulrika Mörner. Det nya huset blev en parstuga där det kunde flytta in två familjer. I slutet av 1880-talet beboddes huset av familjerna Björklund och Johansson.

Granntorpet Skogen blev tomt en månad före jul år 1887. Familjen Johansson som hade bott längst i Bergdalen fick då möjlighet att flytta till det tomma torpet. Men Skogen var sannolikt ett gammalt slitet torp så överstinnan kostade även på en ombyggnad av detta torp. Det fick då också det nya namnet Ulleberg (senare Ullaberg). Namnet sannolikt kommet av överstinnan Ulrika.

När så Johanssons flyttat och den ena halvan av Bergdalen blev tom omkring 1888-89 så fick Karl Fredrik och Carolina möjlighet att lämna det gamla torpet Östangärdet. I husförhörlängden antecknas att de flyttade dit år 1890, men redan när sonen dog 1889 så står i dödboken att de bodde i Bergdalen. Två vuxna och två barn bodde i ett rum på cirka 20 kvadrat med järnspisel och bakugn, delad farstu och ett litet skafferi. Familjen Björklund i den andra delen av huset hade fyra jämnåriga barn så det

var nära till lekkamrater för barnen.

År 1892 i september när daglönarna arbetade som bäst vid gården Harvestad så kallades de samman av inspektör Lars Gyllenhammar. En fotograf hade kommit för att föreviga alla arbetare framför Harvestads ladugård. Tack vare detta har vi en bild på Karl Fredrik Andersson.

I 13 år bodde familjen Andersson i Bergdalen. Båda döttrarna hade flyttat ut år 1900. Tre år senare när Karl Fredrik var 46 år och Carolina 56 år så flyttade de till torpet Nain (Stensätter) på Edsberga ägor. År 1904 tog de för några månader hand om en 15 årig fosterson Gustaf Alfred Persson. 1905 tog de hand om ettåriga fosterdottern Ingeborg Carolina Kullman. Under 1909 bodde deras yngsta dotter hemma för ett år. År 1917 flyttade fosterdottern till Linköping och de bodde ensamma.

Den 20 maj 1923 dog "gamla fru Andersson" det vill säga Carolina 76 år gammal utan antecknad orsak.

Änklingen Karl Fredrik bodde kvar i Nain till sin död 72 år gammal, den 24 maj 1929 av C a r d i o arteriosclerosis (åderförkalkning i hjärtat).

Karl Fredrik Andersson en ur-landerydare som

med sin Carolina befolkade våra båda torp i hembygdsparken.

Du har väl inte glömt att betala medlem
savgiften för 2013 Enskild: Familj:
100:- 200:-

Inbetalas Postgiro 43 85 27 - 4
Märk med namn och adress!

Fotbollslaget som försvann - tankar kring ett fotografi

Joakim Johansson

Den 2 april 2013 fick jag ett mejl från fritidsforskaren Håkan Johanson som forskar om östgötsk idrottshistoria.

Han hade fått tag i ett klubbmärke och en uppgift om att det på 1920-talet fanns en klubb i Hjulbro med namnet Bollklubben Sparta. Av klubbmärket framgick att klubben bör ha bildats 1922.

Håkan undrade om det fanns någon i Landeryds hembygdsförening som kände till något om detta.

Jag hörde efter bland medlemmarna på föreningens medlemsträff den 8 april. Men ingen visste något. Någon visste att "Sparta" hade funnits i Tannefors.

På föreningens vårstädning i hembygdsparken den 20 april städade jag i museet på övervåningen i Smedjan. Där i det uppbyggda muséeköket i en hylla står en träskål bland en mängd andra saker. Den följde med för ett antal år sedan när hembygdsföreningen fick en massa gamla saker till skänks från gamla Hageby arrendatorsbostad (Röda huset vid Hjulbro skolan).

Jag var själv med och plockade saker och fick ta med denna träskål där den stod i ett fönster i uthuset.

I skålen låg ett gammalt nedkluddrat fotografi och ett negativ samt lite andra småsaker.

Skålen hamnade först i ett förråd, men jag placerade den sedan orörd i köket när vi byggde upp muséemiljöerna 2007.

Där stod skålen, med kort och saker, långt in i hyllan med det som jag tyckte var ett obetydligt nedkluddrat fotografi på en samling människor.

Av någon anledning plockade jag fram fotot när jag städade i museet i våras.

Och döm av min förvåning när det första jag läser är "Sparta".

Här finns om inte ett svar på frågan, så i alla fall en del i historien om Sparta bollklubb. På fotot står en massa namn, men centralt på bilden står

"Fotbollslaget Slattefors sommaren 1921" "Sparta Boll..." "Spartalaget, Fotbollslaget, Slattefors".

Sannolikt har även fotot använts som kladdblock. På fotot står flera flicknamn; Maiken Parmborg, Cessie Pettersson, Nanny Andersson, Brita Andersson, Anna Larsson.

Syskonen Larsson som bodde i Hageby var flera pojkar och några ingick säkert i laget, därför hamnade sannolikt fotot i Hageby.

Jag hade aldrig tänkt på att leta efter detta fotografi, i en skål i en hylla i ett museum, i alla fall inte i detta sammanhang. Tänk då att slumpen gör så att jag för första gången sen 2007 tar i detta foto, två veckor efter frågan om bollklubben. Slumpen kallas det, eller?

Om det är någon som har hört talas om denna bollklubb eller vet någon som var med, så tar jag tacksamt emot tips, både för hembygdsföreningens och Håkan Johanssons intresse.

Landeryds kuriosasamling

Joakim Johansson

Vad är kuriosa?

När hembygdsföreningen nu fick den fina vindflöjeln och vällingklockan från Ekholmen till skänks (läs mer om det på annat ställe i detta blad) börjar mina tankegångar kring vad som är kuriosa i föreningens samlingar. När det gäller saker som vi och våra förfäder har använt före idag och nuet så är det förstås historia. Saker som skrivs och berättas blir historia. Men det mesta av allt detta är också kuriosa. Ordet kuriosa beskrivs som *"saker som är sant men som saknar betydelse"*.

Och så är det ju med mycket av alla våra gamla och nya saker vi omger oss med. En del har ett högt pengavärde, men det allra mesta har "bara" ett affektionsvärde, det är kuriosa. I hembygdsföreningens samlingar finns det mycket saker, med betoning på Mycket! En hel del av detta har vi fått, tyvärr utan direkt historia eller kännedom om ägare, var och när det användes. Men så finns det även en hel del saker som vi vet just lite mer om. De sakerna blir mycket mer intressanta, affektionsvärdet höjs, ofta inte pengavärdet, men de får en historia, de blir kuriosa.

Ekholmens vindflöjel och välling-klocka är kuriosa! De har suttit på en gård som är riven sedan 50 år tillbaka och som har givit namn till en hel stadsdel i vår stad.

Vad finns det mer?

Ja det går inte att räkna upp allt här, men jag plockar vad jag i minnet vet att

föreningen har. Vårat Anners Annersa-museum är ett helt kuriosa-rum. Det är saker som Anners Annersa på Hultet alias artisten Mauritz Björck turnerade och uppträdde med. Hans scenkläder, ring-klocka för att ringa in till föreställning, hans skrivmaskin, vykortshälsning från skåde-spelaren och vännen Sigge Fürst och mycket mer.

Föreningen har ett par snickarsågar som har använts av bröderna Lindvall i deras lilla möbelfabrik Hjulsbro. Det är kuriosa.

I hembygdsparken ligger en kvarnsten nära stora eken, den har suttit i Slattefors kvarn som revs 1959. Kuriosa.

I textilsamlingen hänger en sköterske-uniform som Olga Andersson hade när hon var föreståndarinna på Landeryds ålderdomshem från 1921 till början av 1960-talet. Det är säkert inte samma som hon hade i 40 år, men det är kuriosa!

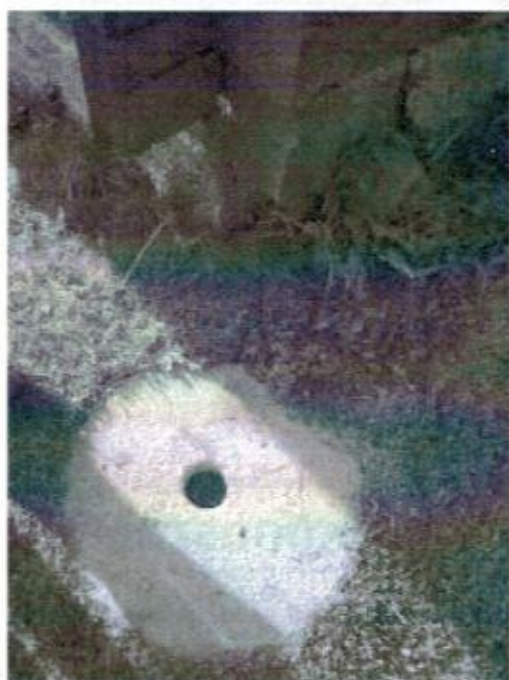
Forts. nästa sida

**Vi sponsrar
Landeryds
Hembygdsförening**

Hjulsbro
Plåtslageri AB
Tel. 15 92 61

Ek-trappan som är entré till kaffestugan Dalhemsboden är tillverkad av undertecknad, den tillsammans med ek-stolparna vid stora vita grindarna i parken är sågade av en ek som blåste ned i med orkanen "Per" i januari 2007. Det är modern kuriosa.

I skolmuseet står en skolorgel från 1959/-60 som köptes in till då nybyggda Hjulsbroskolan.

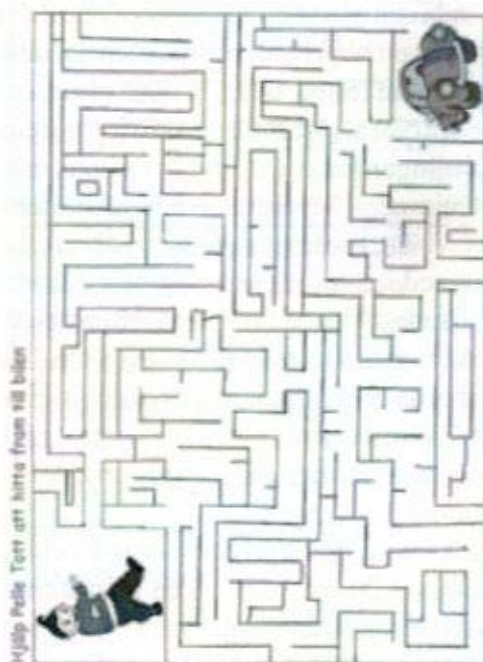

Kuriosa är att vid sydvästra hörnet av torpet Nain i hembygdsparken ligger en gammal kvarnsten, den undre delen av en handkvarn. Den låg likadant vid torpet Ryttnar-hemmet vid Blästad. När torpet skulle rivas fick föreningen lov att göra det

för att ta hand om materialet, då var undertecknad med och tog hand om stenen. I porslinsmuseet ligger en kuskmössa som har burits av den store linköpings-affärsmannen Jonn O. Nilsons kusk. Emblemet på mössan består av bokstäverna J.O.N. Det är kuriosa, dock vet vi inte vem kusken var.

Det finns åtskilliga mer saker som är kuriosa. Kanske skulle det vara en tanke att med vissa av dessa mindre föremål bygga ett litet kuriosakabinett för Landeryd någonstans i hembygdsparken, kanske med Ekholmens vindflöjel på taket.

Knep & Knåp

www.landerydhbf.se